

IN VOGELVLUCHT

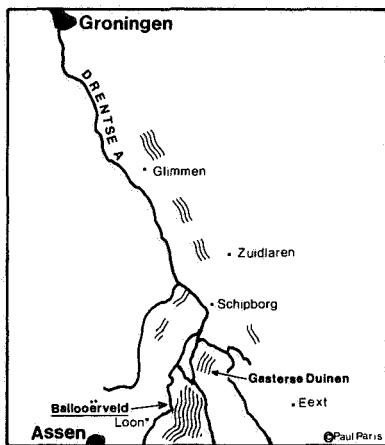

TREKWEGEN OP HET BALLOOËRVELD

Over het Ballooërveld ligt een aantal langgerekte ruggen met bijbehorende dalen. Dit reliëf van ruggen en dalen met hoogteverschillen van soms enkele meters heeft wetenschappers in het verleden geïnspireerd tot de meest uiteenlopende theorieën over de ontstaanswijze van dit 'golfplaatrelief'.

Paul Paris

HET BALLOOËRVELD LIGT TEN OOSTEN VAN Assen tussen het Loonerdiepje en het Rolderdiep en maakt als zodanig deel uit van het stroomgebied van de Drentse A. Het terrein

Nog zichtbare overblijfselen van trekwegen in stroomgebied Drentse A

is als militair oefenterrein in gebruik en het dagelijks beheer is in handen van Staatsbosbeheer en de Heidemij. Deze instanties zijn met het ministerie van Defensie verantwoordelijk voor het zo goed mogelijk in stand houden van de natuurlijke en archeologische waarden die het terrein kent. In dit verband zijn van belang de vegetaties van de natte en droge heide, enkele stuifzandgebieden met pioniervegetaties en archeologische monumenten als grafheuvels en Celtic fields.

Een opvallend fenomeen zijn de langgerekte ruggen die in het oostelijk deel van het Ballooërveld liggen. Uit de lucht gezien lijkt dit deel van het veld een uitgedroogde rivierbedding van een fossiel verwilderd rivierstelsel.

Het is daarom niet verwonderlijk dat uit geografische kring ooit de verklaring werd gegeven als zouden dit sporen zijn van smeltwater van zich terugtrekkend landsijs. Aan deze theorie was echter onvoldoende veldgeologisch onderzoek gekoppeld, zodat deugdelijke geologische bewijzen ontbraken. Ditzelfde gebrek aan onderzoek in het veld om een interpretatie uit de luchtfoto te ondersteunen geldt ook voor de jarenlange populaire verklaring als zouden de sporen veroorzaakt zijn door terugtrekkende Romeinse legers die van noord naar zuid door het Drentse land

trokken. Het feit dat de ruggen plaatselijk een bundel van bijna een kilometer breedte vormen werd verklaard dmv. de hypothese dat de legers niet één lange (en daardoor kwetsbare) kolonne vormden, maar een aantal evenwijdige kolonnes, opgesteld volgens een carré-vorm.

Hoewel in het licht van de huidige kennis ook deze theorie onjuist blijkt, wijst deze verklaring toch in de goede richting nl. die van een menselijke (antropogene) ontstaanswijze van het golfplaatrelief. Tegenwoordig wordt aangenomen dat het reliëf een afgeleide is van een wegenstelsel dat in ieder geval later dan de Romeinse tijd en niet eerder dan de Middeleeuwen in gebruik was.

Bodemkundig en archeologisch onderzoek in het veld heeft een duidelijk beeld gegeven van de ontstaanswijze van het golfplatenrelief. Het is aannemelijk dat door het rijden met veelal zwaar beladen wagens de vegetatie kapot werd gereden waardoor zand makkelijk kon gaan verstuiwen. De begroeiing van de wegberm kon het stuivend zand opvangen en vasthouden waardoor lage duinen of ruggen ontstonden. Dit stuifzand was niet alleen van de weg zelf afkomstig, ook elders kwam zand vrij, onder meer door ontginning en aanleg van akkers. Ook schapendriften droegen het nodige bij tot het ontstaan van stuifzand, dat in de wegbermen werd opgevangen en ruggen van soms twee meter hoogte vormde. Het ontstane reliëf is aldus zowel een erosie- (door wagenwielen) als een akkumulatiere- lief (door overstuiving). Was een weg eenmaal onbegaanbaar geworden, dan werd deze niet hersteld, maar werd naast de oude weg gereden waardoor het proces van erosie en akkumulatie weer opnieuw begon.

Ook uit historische bron is bekend dat de zandwegen op het vrije veld gauw onbegaanbaar werden en dat zolang er voldoende ruimte was steeds naast elkaar nieuwe zandwegen ontstonden. Dit verklaart de brede bundel wegensporen die vanuit de dorpen uitwaaierden en ook op de luchtfoto goed naar voren komt.

Niet alleen op het Ballooërveld zijn deze sporen van oude trekwegen nog aanwezig, maar ook elders in het stroomgebied van de Drentse A: onder meer in de Gasterse Duinen; de heide van Zeegse, de Vijftig Bunder en het Noordlaarderbos. Zoals uit het kaartje blijkt, kan zo een weg of wegenstelsel gereconstrueerd worden die globaal vanuit Groningen richting Assen liep. Historische bronnen wijzen erop dat deze verbindingsweg eerst na de Middeleeuwen in gebruik was. ●